

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

СОКУРЕНКО ВАЛЕРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 355.2 (477)

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ
СФЕРОЮ ОБОРОНИ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук**

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національній академії внутрішніх справ,

Міністерство внутрішніх справ України

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор **Кузьменко Оксана Володимирівна**, Національна академія внутрішніх справ, завідувач кафедри адміністративного права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Матюхіна Наталія Петрівна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, професор кафедри адміністративного права;

доктор юридичних наук, професор **Колпаков Валерій Костянтинович**, Запорізький національний університет, завідувач кафедри адміністративного та господарського права;

доктор юридичних наук, професор **Миколенко Олександр Іванович**, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, завідувач кафедри адміністративного та господарського права

Захист відбудеться «12» травня 2016 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70

Автореферат розіслано «08» квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Конституція України визнає найважливішими функціями держави, справою всього українського народу захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, оборону країни (ст. 17). Діяльність держави щодо організації оборони має першочергове значення для сталого її розвитку та підтримання добробуту громадян, передусім в умовах гібридної війни, в яких перебуває Україна. Це безпосередньо стосується формування воєнної політики і воєнної доктрини, які включають у себе розвиток воєнної науки, прогнозування та оцінку воєнної загрози чи загрози воєнного нападу, здійснення відповідних заходів на міжнародній арені для запобігання агресії, підготовку, розвиток, формування структури й забезпечення необхідної чисельності Збройних Сил України, підтримання їх боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності, вироблення і проведення військово-технічної політики, координацію всіх підрозділів Збройних Сил України, підготовку населення і території країни до оборони та ін.

Водночас недооцінка загроз у воєнній сфері, недостатня увага розвитку Воєнної організації держави, нехтування логістикою адміністрування у військовій сфері та її хронічне недофінансування протягом усього терміну самостійності призвели до значного зниження оборонного потенціалу країни. Саме тому в умовах порушення геополітичної рівноваги у світі Україна виявилась нездатною протистояти новим викликам та загрозам.

За таких умов виникає потреба в дослідженні проблем публічного адміністрування сферою оборони в Україні, визначенні адміністративно-правових засад посилення безпеки суспільства та держави, особливостей організації оборони в Україні на сучасному етапі державотворення, з'ясування змісту, напрямів, цілей та завдань державної політики у сфері оборони в Україні, розкритті основ стратегічного планування та цільового програмування оборонної сфери України, характеристики правових засад публічного адміністрування сферою оборони в Україні, а також міжнародного досвіду правового адміністрування сферою оборони та його імплементації в національне законодавство. Додатково виникає потреба в необхідності дослідження адміністративно-правового статусу публічних органів управління у сфері оборони в Україні, з'ясування ролі, місця та значення видів Збройних Сил України в оборонному процесі; визначення особливостей кадрового, фінансового, інформаційно-аналітичного забезпечення оборонної сфери України та виокремлення адміністративних послуг, що надаються у сфері оборони, а також розроблення рекомендацій щодо вдосконалення публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

Теоретичною базою дисертаційного дослідження стали праці вчених-адміністративістів: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, Є.В. Доніна, Р.А. Калюжного, С.В. Ківалова, Л.В. Коваля, Я.М. Когути, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова,

А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, В.І. Курила, М.В. Лошицького, Д.М. Лук'янця, Н.П. Матюхіної, Т.О. Мацелик, Р.С. Мельника, О.І. Миколенка, В.І. Олефіра, С.В. Тихомирова, В.К. Шкарупи, а також дослідників цільового програмування у сфері оборони: С.М. Алфимова, В.М. Буренка, С.Ф. Вакулова, А.Г. Лобка, В.М. Ляпунова, А.М. Московського, Б.А. Райзберга, А.А. Сапожнікова та ін. Загальні засади реформування інституту військової освіти були предметом дослідження С.П. Латіна, О.М. Матвієвського, Ю.І. Пушкарьова, П.П. Скиби, П.Є. Трофименка, О.Г. Шаталова. Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених питанням забезпечення обороноздатності держави, публічному адмініструванню у сфері оборони на сьогоденнішому етапі державотворення України присвячено недостатньо уваги. В існуючих наукових працях ці питання розглянуто фрагментарно. У науці адміністративного права комплексний аналіз зазначеної проблеми фактично залишився поза увагою.

Таким чином, недостатня розробленість на теоретичному рівні цієї проблематики, наявність правових прогалин свідчить про актуальність обраної теми дослідження, а також про необхідність проведення окремого комплексного правового дослідження. Усе вищезазначене й зумовило вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до указів Президента України «Про Стратегію сталого розвитку України 2020» від 12 січня 2015 р. № 5/2015, «Про заходи щодо підвищення обороноздатності держави» від 1 травня 2014 р. № 447/2014, «Про ресурсне забезпечення сектору безпеки і оборони України у 2015 році» від 20 грудня 2014 р.; Рішення Ради Національної безпеки і оборони «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» від 28 серпня 2014 р.; Постанови Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 30 жовтня 2012 р., протокол № 30.

Мета і задачі дослідження. Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, національного та міжнародного законодавства і практики його застосування визначити сутність, зміст й особливості публічного адміністрування у сфері оборони, а також сформулювати шляхи підвищення його ефективності.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі задачі:

- визначити та обрати правильну методологію дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні;
- розкрити сутність оборони як ефективного засобу забезпечення безпеки суспільства та держави;
- з'ясувати особливості організації оборони в Україні;

- окреслити зміст та напрями державної політики у сфері оборони в Україні;
- виокремити цілі та завдання державної політики у сфері оборони в Україні;
- розкрити головні засади стратегічного планування та цільового програмування оборонної сфери України;
- охарактеризувати законодавчі та організаційні засади публічного адміністрування сферою оборони в Україні;
- з’ясувати зміст підзаконних актів щодо публічного адміністрування сферою оборони в Україні;
- узагальнити міжнародний досвід правового адміністрування сферою оборони та запропонувати найбільш прийнятні для України моделі;
- визначити адміністративно-правовий статус органів публічного адміністрування у сфері оборони в Україні;
- розкрити зміст елементів системи Збройних Сил України;
- визначити роль та адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України в умовах збройного конфлікту на Сході країни;
- охарактеризувати адміністративно-правовий статус Сухопутних військ України, Повітряних Сил України, Військово-Морських Сил України;
- встановити особливості адміністративно-правового статусу з’єднань, військових частин, військових навчальних закладів Збройних Сил України;
- виявити специфіку кадрового забезпечення оборонної сфери України;
- розкрити основи фінансового та матеріального забезпечення оборонної сфери України;
- визначити сутність інформаційно-аналітичного забезпечення оборонної сфери України;
- виділити та розкрити зміст адміністративних послуг, що надаються у сфері оборони;
- виробити конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення публічного адміністрування у сфері оборони.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час реалізації оборонної політики держави.

Предметом дослідження є публічне адміністрування сферою оборони в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є наукові методи, що використовувалися для забезпечення достовірності знань, вирішення поставлених цілей та задач й обґрунтованості зроблених висновків та рекомендацій, зокрема: діалектичний – для дослідження теоретичних положень публічного адміністрування у сфері оборони (розділи 1–5); класифікації та групування – для наведення класифікації цілей державної політики у сфері оборони (підрозділ 2.2), елементів системи стратегічного планування (підрозділ 2.3), системи нормативно-правових актів, якими урегульовано відносини у сфері оборони (підрозділ 3.1); структурно-функціональний – для дослідження особливостей діяльності суб’єктів публічного адміністрування у сфері оборони (розділ

4); статистичний та документального аналізу – для аналізу та виявлення стану адміністративно-правового забезпечення видів Збройних Сил України (підрозділи 4.2, 4.3, 4.4, 4.5); моделювання – для вироблення пропозицій стосовно удосконалення публічного адміністрування у сфері оборони (підрозділ 3.3); соціологічний – для проведення анкетування громадян стосовно ефективності публічного адміністрування у сфері оборони (підрозділи 3.3, 4.4, 4.5); дедуктивний – для визначення місця воєнної політики держави в системі державної політики у сфері оборони (підрозділ 2.1) та оборонного планування в системі стратегічного планування (підрозділ 2.3); статистичний – для аналізу та узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми дисертації (підрозділи 2.3, 3.3, 4.4, 4.5).

Емпіричну базу дослідження становлять: а) статистичні дані Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України за 2013–2015 рр.; б) результати соціологічного опитування (300 осіб, у тому числі 90 військовослужбовців Збройних Сил України) щодо організації обороноздатності держави; в) політико-правова публіцистика, довідкові видання та статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за своїм характером і змістом робота є одним з перших комплексних досліджень, в якому з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначено сутність та особливості публічного адміністрування у сфері оборони та запропоновано авторське бачення шляхів його вдосконалення. Конкретний внесок дисертанта в наукове розроблення положень публічного адміністрування у сфері оборони полягає в наданні ним пропозицій та рекомендацій, що містять наукову новизну та мають теоретичне й практичне застосування, зокрема:

вперше:

- доведено необхідність чіткого розмежування та визначення на законодавчому рівні адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України як військово-політичного та адміністративного органу управління у сфері оборони та Генерального штабу Збройних Сил України як органу, що здійснює безпосередньо військове управління в досліджуваній сфері;

- доведено, що поняття «воєнна політика держави» за змістом є значно вужчим, ніж поняття «державна політика у сфері оборони» та ці два поняття співвідносяться як вид і рід відповідно;

- аргументовано необхідність прийняття Концепції розвитку сфери національної оборони України (проект якої наведено автором у додатках до дисертації);

- запропоновано законодавчі основи у сфері оборони залежно від кола суспільних відносин, що вони регулюють, поділити на: 1) міжнародні акти; 2) загальне законодавство; 3) спеціальне законодавство; 4) інституціональне законодавство;

- надано пропозиції щодо внесення змін і доповнень до законів України «Про оборону України», «Про організацію оборонного планування», «Про здійснення державних закупівель», «Про статус

ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про державне оборонне замовлення», «Про Збройні Сили України» та указів Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» і «Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань»;

– запропоновано нові та оновлено дефініції таких понять: «методологія дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні» – сукупність методів пізнання і технік, завдяки яким вирішуються спеціальні дослідницькі завдання, пов’язані з дослідженням особливостей діяльності відповідних суб’єктів щодо виконання ними функцій, спрямованих на реалізацію публічного інтересу у сфері оборони в Україні; «цілі державної політики у сфері оборони» – створення умов, необхідних для запобігання або максимального зменшення втрат і збитків при настанні небезпеки, що виникають під час збройного захисту та в разі збройної агресії або збройного конфлікту; «суб’єкт стратегічного планування» – компетентні органи публічної адміністрації, які наділені повноваженнями у сфері оборони в частині обґрунтування перспектив розвитку органів військового управління та інших військових формувань з урахуванням характеру реальних і потенційних загроз у сфері оборони та економічних можливостей держави, із зазначенням конкретних заходів, виконавців і термінів їх реалізації з метою забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави, цілісності її кордонів та суверенітету, «принципи стратегічного планування» – закріплені в законодавстві головні ідеї, що характеризують сутність, правову природу та зміст стратегічного планування, спрямовані на вирішення конкретних завдань і створення необхідних умов для їх безпечного розвитку та функціонування сфери оборони; «кадрове забезпечення оборонної сфери України» – напрям діяльності суб’єктів публічного адміністрування сферою оборони в Україні, спрямований на реалізацію цілей і завдань кадрової політики у сфері оборони стосовно добору, планування, підготовки, розстановки та раціонального використання кадрів; «бюджетний процес у сфері оборони в Україні» – асигнування засобів та, відповідно, розподіл людських і матеріальних ресурсів та інфраструктури, необхідних для виконання завдань у сфері оборони, спрямованих на реалізацію воєнної стратегії України; «сервісна діяльність у сфері оборони» – публічно-владна діяльність суб’єктів публічного адміністрування сферою оборони в Україні, що здійснюється на безоплатній (за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів) чи платній засаді, спрямована на реалізацію прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, шляхом задоволення їх потреб в адміністративно-політичному секторі управлінської діяльності;

удосконалено:

– теоретичні поняття «оборона», «державна політика у сфері оборони», «воєнна політика держави», «стратегічне планування», «цільове програмування», «Воєнна організація держави», «генеральний замовник», «виконавці оборонного замовлення», «Збройні Сили України»,

«Генеральний штаб Збройних Сил України», «військова частина», «військове з'єднання»; «інформаційно-аналітичне забезпечення сфери оборони»;

– підходи до розуміння того, що оборона країни є формою реалізації права останньої на самооборону за міжнародним правом, що виявляється у функціональному, інституціональному, правовому та процесуальному аспектах;

– наукове розуміння поняття «безпеки» як стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави в різних сферах життєдіяльності від зовнішніх та внутрішніх загроз, де під життєво важливими інтересами необхідно розуміти сукупність потреб, задоволення яких забезпечує належне існування та розвиток останніх і його співвідношення з родо-видовими категоріями;

– класифікацію принципів формування оборонного бюджету України: усебічність; прозорість; прогнозування; контроль за виконанням оборонного бюджету; фінансова звітність та документування інформації; реалізація виконання бюджету; зовнішній контроль та аудит;

дістали подальшого розвитку:

– з'ясування особливостей адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, характеристика його елементів та виокремлення ознак, які притаманні адміністративно-правовому статусу кожного із зазначених суб'єктів військового управління у сфері оборони України; сформульовано пропозиції до нормативно-правових актів щодо уточнення та конкретизації системи прав, обов'язків, повноважень, компетенції Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України;

– обґрунтування необхідності оптимізації адміністративно-правового статусу військових частин і військових з'єднань, зокрема в частині визначення правового статусу добровольчих батальйонів як структурного елементу військових частин, вирішення питання організаційної підпорядкованості учасників таких батальйонів;

– обґрунтування необхідності реформування системи військової освіти в Україні; розкрито сутність механізмів функціонування військових вищих навчальних закладів та військових підрозділів у цивільних вищих навчальних закладах та сформульовано пропозиції щодо їх удосконалення, що дозволить створити належні умови для забезпечення обороноздатності держави, захисту її кордонів від збройної агресії чи нападу та захисту цілісності її кордонів і суверенітету;

– характеристика міжнародного досвіду публічного адміністрування у сфері оборони, що дозволило визначити ключові моменти, на які необхідно звертати першочергову увагу в ході імплементації в законодавство України дієвих засобів такого досвіду: використання військових контингентів у мирних умовах, модернізація існуючих форм та методів протидії загрозам, створення належних умов для захисту населення та ліквідації наслідків стихійних лих й епідемій, оптимізація адміністративного та оперативного керівництва військами, удосконалення комплектування та

підготовки особового складу, організація оперативної та бойової підготовки й тилового забезпечення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

– у науково-дослідній діяльності – під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування у сфері оборони (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2015 р., Науково-дослідного інституту публічного права від 15 жовтня 2015 р., Харківського університету внутрішніх справ від 8 жовтня 2015 р., Ужгородського національного університету від 1 березня 2016 р. № 653/01-27);

– у правотворчості – з метою удосконалення чинних законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які визначають ключові засади формування та реалізації державної політики у сфері оборони в Україні (довідка про впровадження результатів в Інституті законодавства Верховної Ради України від 13 жовтня 2015 р. №23/639-1-15);

– у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності публічних органів управління у сфері оборони (акт впровадження Центрального управління Військової служби правопорядку по місту Києву та Київській області від 2 березня 2016 р.);

– у навчальному процесі – під час організації навчального процесу та викладання навчальних дисциплін: «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність ОВС», «Адміністративна відповідальність», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Державне управління» (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2015 р. та Харківського університету внутрішніх справ від 8 жовтня 2015 р., Ужгородського національного університету від 1 березня 2016 р. № 654/01-27);

– у правовиховній сфері – для підвищення рівня кадрового забезпечення оборонної сфери України, патріотизму та правосвідомості громадян, а також правової культури населення загалом.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки оприлюднено дисертантом у формі доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах: «Адміністративно-правове забезпечення діяльності публічної адміністрації» (м. Київ, 16 жовтня 2014 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Ужгород, 12–13 грудня 2014 р.); «Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні» (м. Київ, 19 лютого 2015 р.); «Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України» (м. Київ, 12 березня 2015 р.); «Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини» (м. Харків, 17–18 квітня 2015 р.); «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених» (м. Одеса, 24 квітня 2015 р.); «Актуальні проблеми держави та права України в контексті євроінтеграції» (м. Київ, 14 травня 2015

р.); «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (м. Кривий Ріг, 22–23 травня 2015 р.); «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, 7–8 серпня 2015 р.); «Юридична наука та практика: виклики сучасності» (м. Київ, 17 вересня 2015 р.); «Наука в современном мире» (м. Київ, 19 вересня 2015 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено в одноосібній монографії, двадцяти п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав (Республіка Киргизстан, Республіка Словаччина, Чеська Республіка), а також у тезах наукових повідомлень на одинадцяти науково-практичних конференціях і круглих столах.

Структура дисертації складається із вступу, п'яти розділів, що об'єднують вісімнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (507 найменувань) і трьох додатків на 48 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 573 сторінок, з них основного тексту – 468 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості щодо їх апробації та впровадження, а також кількості публікацій, структури й обсягу роботи.

Розділ 1 «Оборона як об'єкт публічного адміністрування» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Методологія дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні»* зазначено, що поняття «публічне адміністрування сферою оборони в Україні» розкривається, насамперед, через його дослідження та пізнання, які є складовими такого поняття, як методологія. Відтак, важливим для методології публічного адміністрування сферою оборони є те, що: 1) методологія і метод співвідносяться як ціле і частина цілого, як система і її компонент; 2) методологічне знання існує у двох основних формах: а) у виді методологічних концепцій; б) у виді окремих методів. Під методологією дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні запропоновано розуміти сукупність методів пізнання і технік, завдяки яким вирішуються спеціальні дослідницькі завдання, пов'язані з дослідженням особливостей діяльності відповідних суб'єктів щодо виконання ними функцій, спрямованих на реалізацію публічного інтересу в сфері оборони в Україні.

У *підрозділі 1.2 «Оборона як ефективний засіб забезпечення безпеки суспільства та держави»* розкрито сутність, зміст та виокремлено ознаки поняття «оборона», здійснено аналіз таких понять, як «безпека» та «військова безпека». Аргументовано, що поняття «оборона» тісно взаємопов'язане з

таким поняттям у міжнародному праві, як «право держави на самооборону». Наголошено, що оборона країни є формою реалізації її права на самооборону.

За результатами дослідження змісту та ознак оборони як правової категорії запропоновано розглядати це поняття в таких аспектах: функціональному – як одну з головних функцій держави; інституційному – як систему інституцій, створених державою для здійснення публічного адміністрування сферою оборони в Україні та представлених органами політичного й військового управління, а також іншими органами, які у взаємодії з Міністерством оборони України, у межах своїх повноважень, виконують функції у сфері оборони. Правовий аспект розглянуто в контексті системи норм права, якими регулюються суспільні відносини та встановлюються права й обов'язки їх суб'єктів у сфері оборони. У межах процесуального аспекту сферу оборони представлено як сукупність адміністративних проваджень, що виникають під час здійснення публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

У підрозділі 1.3 «Особливості організації оборони в Україні» визначено основні напрями організації оборони України та досліджено сутність і зміст заходів, спрямованих на організацію оборони. Підкреслено, що всі заходи можна поділити на дві групи: заходи, які спрямовані на організацію оборони України в мирний час, та заходи, що застосовуються під час безпосередньої збройної агресії. Акцентовано увагу на тому, що з урахуванням положень законодавства, яким регулюються питання у сфері оборони та цивільного захисту, останній як окрема складова не входить до системи заходів, що стосуються організації оборони України, а застосовується виключно в разі запровадження особливого періоду в Україні, а також при виникненні надзвичайних ситуацій воєнного характеру. Встановлено, що відповідно до законодавчого визначення поняття «оборона», заходи, спрямовані на організацію оборони, також можна поділити на політичні, економічні, соціальні, військові й правові.

Підкреслено, що одним з основних заходів, спрямованих на організацію оборони в державі, є створення Воєнної організації держави. Проаналізовано основні напрями становлення та розвитку Воєнної організації України. Акцентовано увагу на тому, що національне законодавство не містить єдиного визначення поняття та структури Воєнної організації держави, яка є чи не найважливішою складовою в організації оборони України. Така нечіткість законодавчої бази призводить до більш серйозних проблем у цій сфері, а саме: відсутності централізованого (єдиного) керівництва Воєнною організацією держави, що значно впливає на ефективність функціонування останньої. Сформульовано головні причини, які негативно впливають на процес формування Воєнної організації держави.

Розділ 2 «Державна політика у сфері оборони в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Зміст та напрями державної політики у сфері оборони в Україні» досліджено зміст, виокремлено ознаки, розкрито сутність напрямів та принципів державної політики у сфері

оборони в Україні. Доведено, що поняття «воєнна політика» є видовим елементом здійснення оборони держави, оскільки реалізація воєнної політики передбачає часткову реалізацію державної політики у сфері оборони.

Здійснено розмежування правових категорій «воєнна політика» та «державна політика у сфері оборони». По-перше, воєнна політика передбачає реалізацію системи заходів щодо запобігання воєнним конфліктам, водночас як політика у сфері оборони – реалізацію заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист. По-друге, воєнна політика передбачає вирішення лише воєнного конфлікту, тоді як політика у сфері оборони, окрім воєнного конфлікту, повинна передбачати ще й можливу збройну агресію. По-третє, коло суб'єктів державної політики у сфері оборони є значно ширшим. Так, оборона України ґрунтується на готовності та здатності органів державної влади, усіх ланок Воєнної організації України, органів місцевого самоврядування, єдиної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, за необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони, водночас як суб'єктами воєнної політики є суб'єкти забезпечення національної безпеки держави щодо запобігання воєнним конфліктам, організації та здійснення військового будівництва і підготовки Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, тобто військових формувань та органів спеціального призначення. По-четверте, фінансування потреб воєнної політики держави здійснюється за рахунок і в межах коштів, визначених Законом України «Про Державний бюджет України», водночас фінансування потреб національної оборони держави, крім коштів, передбачених Законом України «Про Державний бюджет України», може здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Констатовано, що державна політика у сфері оборони ґрунтується на відповідних принципах: а) конституційні (верховенство права; законність; рівності усіх людей у своїх правах; гуманізм; демократизм; доступність для кожного громадянина всіх форм і видів послуг у сфері оборони, що надаються державою, визначення прав та інтересів громадян та кожного громадянина зокрема найвищою соціальною цінністю); б) інституціональні (оборонна достатність; дотримання політики позаблоковості; масштабності; організації і ведення оборони; плановості; диференційності; поєднання централізації та децентралізації оборони). Розкрито зміст цих принципів.

У підрозділі 2.2 «Цілі та завдання державної політики у сфері оборони в Україні» стверджується, що метою державної політики у сфері оборони є забезпечення захисту життя, здоров'я і майна громадян України, іноземців та осіб без громадянства, створення умов для реалізації юридичними особами своїх інтересів і належного їх функціонування, захисту території

України, цілісності кордонів, суверенності, а також здійснення заходів щодо обороноздатності в державі.

Акцентовано увагу на тому, що цілі державної політики у сфері оборони, залежно від напряму реалізації, можна поділити на: 1) стратегічні – упровадження сучасних інноваційних технологій та продуктів як основи підвищення операційної ефективності та забезпечення зваженого і стійкого зростання в довгостроковій перспективі; 2) тактичні – теорія і практика підготовки та ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) і підрозділами різних видів військових сил і спеціальних військ на суші, у повітрі, на морі та в інформаційному просторі; 3) оперативні – визначення завдань і напряму розвитку військової тактики з урахуванням тактичних можливостей військових з'єднань і частин, характеру й особливостей їх діяльності; 4) інформаційні – сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави про стан воєнних подій у державі.

З'ясовано, що завданням державної політики у сфері оборони є система правових, економічних, організаційних, політичних, захисних, інформаційних, науково-технічних, міжнародних обов'язкових до виконання настанов та вказівок, які затверджуються компетентними суб'єктами публічної адміністрації та спрямовані на підготовку до захисту або захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

У підрозділі 2.3 «Стратегічне планування та цільове програмування оборонної сфери України» зроблено висновок, що стратегічне планування – це діяльність компетентних суб'єктів з розроблення та реалізації основних напрямів і планів діяльності публічної адміністрації з прогнозування, планування та програмування державної політики у сфері оборони, яка спрямована на забезпечення національної безпеки і оборони держави. Сформульовано перелік завдань стратегічного планування.

Обґрунтовано необхідність включення державних підприємств, установ та організацій до суб'єктів оборонного планування з метою гармонізації законодавства у сфері оборони шляхом внесення відповідних змін та доповнень до законодавчих актів, які регулюють це питання.

Визначено, що елементами системи стратегічного планування є: 1) оборонне планування; 2) економічне планування; 3) соціальне планування; 4) військове планування; 5) технічне планування; 6) цільове програмування. Розкрито зміст кожного елементу системи стратегічного планування.

З'ясовано, що метою цільового програмування є: а) визначення стратегічних установок у сфері оборони; б) обґрунтування потреб в якісному і кількісному складі озброєння; в) встановлення пріоритетів для вирішення проблем оборони програмними методами; г) раціонального розподілу ресурсів на цільові комплексні програми відповідно до встановлених пріоритетів; д) оцінки відповідності отриманих результатів поставленим цілям і здійснення, за необхідності, коригування розподілу асигнувань.

Розділ 3 «Правові засади публічного адміністрування сферою оборони в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Законодавчі засади публічного адміністрування сферою оборони в Україні»* запропоновано поділити законодавчі акти у сфері оборони, залежно від кола суспільних відносин, що вони регулюють, на: 1) міжнародні акти; 2) загальне законодавство; 3) спеціальне законодавство; 4) інституціональне законодавство. Розкрито зміст відповідних нормативно-правових актів.

Доведено, що базовий нормативно-правовий акт у сфері оборони – Закон України «Про оборону України» не позбавлений правових прогалин та колізій, що спричиняє суперечності в регулюванні відносин у досліджуваній сфері. Саме тому запропоновано внести зміни й доповнення до цього акта та викласти ч. 2 ст. 18 Закону в такій редакції: «Територіальну оборону на всій території України організовує Генеральний штаб Збройних Сил України, на території областей, у місті Києві – відповідно обласні, Київська міська державна адміністрація та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень»; ст. 17 ч. 7 доповнити положеннями такого змісту: «Громадяни України на час дії особливого періоду можуть захищати суверенітет і територіальну цілісність України у складі військових формувань, утворених шляхом їх самоорганізації або створених громадськими організаціями».

Акцентовано увагу на необхідності приведення положень законів України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» та «Про основи національної безпеки України» у відповідність один з одним. Запропоновано авторське визначення поняття «Воєнна організація держави». Аргументовано необхідність внесення змін та доповнень до законів України «Про Збройні Сили України» та «Про державне оборонне замовлення».

У підрозділі 3.2 *«Підзаконні акти щодо публічного адміністрування сферою оборони в Україні»* доведено необхідність здійснення нормотворчого розмежування стратегій реформування національної безпеки України та національної оборони України шляхом прийняття окремого підзаконного нормативно-правового акта – «Концепції розвитку сфери національної оборони України» (проект розроблено автором та запропоновано в додатку Б до дисертації).

Встановлено, що умовно структура запропонованої Концепції повинна мати такі розділи: Розділ I. Загальні положення; Розділ II. Завдання, функції та принципи розвитку сфери оборони; Розділ III. Організація військово-політичного та адміністративного керівництва в сфері оборони; Розділ IV. Взаємодія Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Управління державної охорони України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, державних

підприємств, установ, організацій; Розділ V. Контроль та нагляд у сфері оборони; Розділ VI. Фінансове, матеріально-технічне, кадрове забезпечення сфери оборони.

У підрозділі 3.3 «Міжнародний досвід правового адміністрування сферою оборони в Україні» розглянуто публічне адміністрування у сфері оборони таких держав, як: Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Франція, Федеративна Республіка Німеччини, Нідерланди, Італія, Китай, Естонія, Республіка Білорусь.

На прикладі правового регулювання сфери оборони Великої Британії вбачається необхідним створення та реалізація національної програми щодо збільшення матеріально-технічного оснащення українського солдата, у тому числі й щодо організації та проведення військового навчання.

Беручи до уваги передовий досвід Франції у сфері оборони, варто розглянути питання щодо необхідності покращення розвитку власного оборонного виробництва, зважаючи на те, що на території України розміщено цілу низку підприємств оборонно-промислового комплексу, які потенційно здатні забезпечувати циклічне виробництво оборонної продукції та реалізовувати державне оборонне замовлення. Водночас важливим є вихід на європейський ринок озброєння, спільного виробництва військової техніки та зміцнення міжнародних виробничих відносин в оборонній сфері. Особливої уваги заслуговує позитивний досвід Франції щодо підвищеного віку військового обов'язку населення, які вступають на професійну військову службу (18–32 роки), що дасть можливість збільшити кількість професійно підготовлених військових, а також термін дії контракту від трьох до п'яти років з можливим продовженням до 15 років.

Зважаючи на міжнародний досвід у сфері правового регулювання Німеччини, актуальним на сьогодні є створення спеціального органу - Комісії омбудсмена з питань оборони і безпеки в Україні парламентського типу. Діяльність цього органу має бути спрямована на: 1) здійснення контролю та нагляду за діяльністю оборонного сектору, сприяння дотриманню принципів належного керування військовим сектором та їх практичне втілення; 2) забезпечення дотримання прав та інтересів військовослужбовців, а також відновлення їх особливого правового статусу; 3) забезпечення законності в діях Збройних Сил; 4) розгляд скарг, предметом яких є неналежна й образлива поведінка військовослужбовців і військових відомств; 5) підтримання відкритості та відповідальності збройних відомств; 6) посилення ефективності та дієвості військового сектору; 7) зміцнення взаємної довіри між громадськістю і військовими, зокрема щодо оборонних питань.

Запропоновано запозичити позитивний досвід Естонії щодо імплементації у сферу оборони України добровольчих підрозділів оборони – кайтселіт, члени яких виконують функції щодо захисту незалежності й територіальної цілісності країни та її конституційного порядку, у тому числі від військової загрози, ґрунтуючись на вільному волевиявленні та власній ініціативі своїх членів.

Розділ 4 «Адміністративно-правовий статус публічних органів управління у сфері оборони в Україні» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 4.1 «Структура адміністративно-правового статусу публічних органів управління у сфері оборони в Україні» зазначено, що систему суб'єктів публічного адміністрування у сфері оборони становлять: Верховна Рада України; Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; Міністерство оборони України; Генеральний штаб Збройних Сил України; інші військові формування, утворені відповідно до законів України; центральні та інші органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування.

Обґрунтовано, що структурно адміністративно-правовий статус публічних органів управління у сфері оборони в Україні складається з: 1) цільового блоку (принципи, мета, завдання та функції публічної адміністрації); 2) структурно-організаційного блоку (нормативне регулювання порядку утворення, легалізації, реорганізації, ліквідації суб'єктів, їх підпорядкованості; затвердження структури та штатної чисельності; можливість створення самостійних підрозділів; здійснення матеріально-технічного та кадрового забезпечення); 3) компетенційного блоку (сукупність владних повноважень та компетенції публічної адміністрації в досліджуваній сфері).

Визначено, що компетенція публічних органів управління у сфері оборони – це комплекс прав та обов'язків органів публічної адміністрації, спрямованих на реалізацію системи політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту з метою відстоювання національних інтересів України, забезпечення цілісності й недоторканності державних кордонів та суверенітету держави, а також система цілей, завдань, функцій, які встановлюються Конституцією та іншими нормативно-правовими актами, а їх реалізація забезпечується засобами державного примусу. Водночас під повноваженнями публічних органів управління у сфері оборони запропоновано розуміти систему прав та обов'язків (власних або делегованих), наданих державою органам публічної адміністрації, що здійснюють адміністрування у сфері оборони, їх посадовим та службовим особам з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

У підрозділі 4.2 «Система Збройних Сил України» акцентовано увагу на проблемі збільшення чисельності генералітету в українській армії. Стверджується, що в умовах тяжкої економічної кризи необхідність розширення штату генералів не є виправданою, адже штучне збільшення кількості керівного складу спричиняє подрібненість як підрозділів Збройних Сил України, що сприяє збільшенню їх кількості, так і складність у регулюванні координаційно-субординаційних відносин. Водночас наголошено на необхідності скорочення кількості керівного складу та оптимізації матеріальних і соціальних витрат на їх утримання у сфері оборони.

Аргументовано необхідність створення в структурі Збройних Сил України Медичної служби, до якої мають належати: 1) військові госпіталі; 2) вищі та професійні військово-медичні навчальні

заклади; 3) вищий військово-медичний навчальний заклад післядипломної освіти; 4) школа парамедиків; 5) директорат військово-медичного постачання; 6) військовий центр переливання крові; 7) медичні служби окремих військових частин і кораблів усіх видів Збройних Сил України.

У підрозділі 4.3 «Адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України» визначено поняття, ознаки та особливості адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України. Доведено необхідність чіткого розмежування та визначення на законодавчому рівні адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил.

Як свідчать результати аналізу повноважень та компетенції структурних підрозділів Міністерства оборони України, сфера діяльності деяких структурних одиниць переплітається одна з іншою, що свідчить про наявність проблеми дублювання повноважень підрозділів Міністерства та недоцільність їхнього існування. Саме тому запропоновано оптимізувати структуру Міністерства оборони України та чисельність її штату шляхом реформування підрозділів Міністерства оборони України таким чином: 1) реорганізувати: а) Департамент воєнної політики та стратегічного планування, Департамент озброєння та військової техніки, Департамент відчуження та утилізації військового майна, Департамент державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів, Департамент капітального будівництва та експлуатації фондів, Головне квартирно-експлуатаційне управління Збройних Сил України шляхом утворення Департаменту військового забезпечення та стратегічного планування; б) Департамент військової освіти та науки, Департамент соціальної та гуманітарної політики, Управління спорту шляхом утворення Департаменту освітньо-наукового та соціально-культурного забезпечення; 2) об'єднати Управління військових представництв та Департамент міжнародного оборонного співробітництва.

На основі узагальнення завдань та функцій Міністерства оборони України запропоновано повноваження Міністерства оборони класифікувати залежно від напрямку реалізації на: а) дозвільні; б) акредитаційно-атестаційні; в) кадрові; г) організаційно-розпорядчі; д) контрольно-наглядові; е) нормотворчі; є) міжнародного співробітництва.

У підрозділі 4.4 «Адміністративно-правовий статус Сухопутних військ України, Повітряних Сил України, Військово-Морських Сил України» визначено, що сучасний стан механізованих, танкових, ракетних військ й артилерії, а також армійської авіації Сухопутних військ України перебуває в занедбаному стані. Головними проблемами існування такої ситуації є: 1) недостатність професійної підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України; 2) низький рівень бойового вишколу й технічного оснащення; 3) зменшення кількості проведення багатонаціональних операцій з підтримання миру і вирішення міжнародних конфліктів, тобто міжнародне співробітництво; 4) низький рівень організації миротворчої діяльності; 5) недостатнє військово-патріотичне

виховання військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України; 6) необхідність реорганізації системи військової освіти; 7) низький рівень матеріально-технічного забезпечення військовослужбовців Сухопутних військ України.

Констатовано, що важливим є питання забезпечення державою військовослужбовців усім необхідним речовим інвентарем, упровадження сучасної форми одягу і польового (спеціального) екіпірування, а саме: берцями, комплектом форми, фуражкою, каскою кевларовою, бронежилетом, протиосколковими пластинами, балаклавами, тактичними окулярами. Нажаль, на сьогодні держава не спроможна забезпечити військовослужбовців, які перебувають у зоні АТО, вищезазначеним, а переклала цей обов'язок на волонтерів. За результатами проведеного автором анкетування 60,0% опитаних зазначили, що здійснювали благодійні внески на користь українського солдата; 25,0% – надсилали волонтерам для забезпечення військовослужбовців продукти харчування; 12,0 % – за власні кошти купували елементи екіпіровки військовослужбовцям та передавали їх за допомогою волонтерів до зони проведення АТО.

Стверджується, що забезпечити ефективну діяльність Повітряних Сил Збройних Сил України і створити необхідні умови для відбиття можливої агресії можливо шляхом: 1) оптимізації бойового складу Повітряних Сил України; 2) створення ефективної та функціональної структури Повітряних Сил України; 3) забезпечення раціонального співвідношення родів Повітряних Сил та підрозділів (частин) забезпечення; 4) організації раціональної системи управління Повітряних Сил України; 5) розроблення та виробництва сучасної авіаційної техніки, а саме: літаків винищувачів як самостійно, так і в кооперації з іншими країнами; ліцензійне виробництво літаків винищувачів; закупівля (оренда) або лізинг сучасних бойових літаків іноземного виробництва; 6) удосконалення системи соціальних гарантій військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України (наприклад, покращення житлових умов, медичне забезпечення та ін.); 7) розбудови та відновлення аеродромної системи Повітряних Сил Збройних Сил України.

Головними проблемами Військово-Морських Сил Збройних Сил України є забезпечення достойною та необхідною сучасною військово-морською технікою, зброєю, запасними частинами, інструментами та приладами, паливом і боєприпасами. Наголошено, що паралельно з належним матеріально-технічним забезпеченням потрібно вирішувати проблему розвитку кораблебудування з метою проектування, розроблення, виготовлення військово-морської техніки, тобто створення та забезпечення послідовного (циклічного) виробничого ланцюга, що дасть можливість забезпечувати не лише власні потреби у військово-морській техніці, а й здійснювати міжнародну співпрацю щодо її поставок закордон.

У підрозділі 4.5 «Адміністративно-правовий статус військових частин, з'єднань, військових навчальних закладів Збройних Сил України» визначено поняття, ознаки та особливості

адміністративно-правового статусу військових частин, з'єднань, військових навчальних закладів Збройних Сил України.

Акцентовано увагу на проблемі визначення правового статусу такого структурного елементу військової частини, як добровольчий батальйон, що перебуває у складі певної військової частини. Йдеться саме про легалізацію цих добровольчих батальйонів та визначення відповідного правового статусу їх учасників, адже під час проведення АТО невирішеними залишаються такі питання: видача зброї, її облік та контроль за використанням, забезпечення належним чином її зберігання тощо (проте на сьогодні в цьому питанні спостерігається повний хаос); визначення статусу учасника бойових дій; надання пораненим солдатам допомоги в лікуванні й реабілітації, пільг як учасникам бойових дій чи компенсації родинам у разі їх загибелі; відсутність нормативного впорядкування відбору бійців у добровольчі батальйони та визначення їх ієрархії і субординації. Водночас нагальною та невирішеною є проблема законодавчого забезпечення права добровольців-учасників батальйонів бути визнаними членами АТО, тобто брати активну участь в АТО не на підставі призову, а за власним бажанням, адже сьогодні таких осіб можуть навіть звинуватити в ухиленні від військової служби, оскільки вони де-юре продовжують обліковуватись як призовники, а жодних документів, що підтверджують їх місцезнаходження, їм не видають.

Вирішення питання організаційної підпорядкованості учасників добровольчих батальйонів повинно забезпечуватися шляхом наявності прямого підпорядкування нижчого вищому за званням, що можливо забезпечити тільки за наявності відповідного органу управління. Так, на сьогодні законодавцем здійснено розмежування й розподіл добровольчих батальйонів та визначено, що добровольчі батальйони будуть визнаватися законними, а їх учасники членами АТО за умови їх приналежності до складу батальйонів Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ чи Національної гвардії України. У всіх інших випадках добровольчі батальйони будуть визнані як незаконні військові формування.

Актуальним є вирішення питання забезпечення військових частин контрактниками, тобто військовослужбовцями, які укладають з державою юридичний договір (контракт), за яким останні зобов'язуються відслужити певний термін, а держава бере на себе зобов'язання забезпечити їм визначену законом грошову винагороду і додаткові соціальні гарантії. Головним пріоритетом у збільшенні кількості контрактників є безумовна перевага якісних характеристик над кількісними, що припускає збільшення у складі Збройних Сил України кількості професіоналів-контрактників. Реалізація механізму залучення контрактників до лав Збройних Сил України, насамперед, повинна враховувати наявність обов'язкової привабливої фінансової складової, можливості поліпшення житлових умов, яких автоматично не надає жодна інша професія. Потрібно оптимізувати фінансові механізми щодо залучення осіб до несення служби в гарячих точках і точках напруженості.

Особливу увагу приділено питанню реформування системи військової освіти, зокрема, необхідності: 1) модернізації матеріально-технічної бази та інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (оснащення тренажерами, імітаційними центрами моделювання практичних занять, сучасними інформаційними системами, аудіо- та відеоматеріалами, друкарським устаткуванням, оснащення полігонів, а також облаштування спортивних комплексів; 2) ліквідації системи військових кафедр на базі цивільних вищих навчальних закладів шляхом їх поступового скорочення; 3) організації багаторівневої підготовки кваліфікованих військових фахівців у загальній системі військово-професійної освіти, що передбачає реалізацію професійної програми початкової, середньої та вищої військової фахової освіти, а також підвищення кваліфікації і додаткової професійної освіти після закінчення закладу; 4) розроблення та впровадження навчальних програм і спеціальностей, що спрямовані на отримання та підготовку вузькоспеціалізованих фахівців (наприклад, інженерів для обслуговування сучасного озброєння та військової техніки, навідників-операторів складних систем і комплексів, спеціалістів з отримання, обробки інформації та прийняття рішень з керування сучасними ОВТ, навідників зенітних самохідних установок); 5) підвищення рівня забезпеченості наукової бази та практичної підготовки фахівців, а також збільшення кількості тренувань понад два рази з одночасним зменшенням перерв між ними. Так, 87,0% опитаних зазначили про необхідність підвищення рівня забезпечення системи вищих військових навчальних закладів науковою літературою, тренажерами, тактичними засобами тощо; 6) переоснащення військово-навчальних установ сучасними тренажерно-моделюючими засобами тощо.

Розділ 5 «Організаційні засади публічного адміністрування сферою оборони в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 5.1 *«Кадрове забезпечення оборонної сфери України»* зазначено, що питання кадрової політики у сфері оборони, формування професійного як офіцерського корпусу, так й інших категорій військовослужбовців, набуття ними не лише високих професійних, а й морально-психологічних якостей, наближення системи їх підготовки та проходження служби до сучасних європейських стандартів є актуальним загальнодержавним завданням.

Визначено, що основними напрямками розвитку оборонної кадрової політики України є: система кадрового менеджменту (реалізація єдиної кадрової політики стосовно всіх категорій особового складу, прийняття раціональних управлінських рішень щодо визначення потреб у кадрових ресурсах); залучення на військову службу; підготовка кадрів (застосування сучасних підходів кадрового менеджменту на всіх етапах професійного зростання військовослужбовців, починаючи від їхнього відбору, підготовки і завершуючи звільненням з військової служби); соціальне та гуманітарне забезпечення персоналу; адаптація військовослужбовців до цивільного життя.

Наголошено, що ефективність кадрового менеджменту оборонного сектору залежить від виконання таких взаємопов'язаних функцій: визначення потреби людського ресурсу відповідно до реальних та перспективних потреб сфери оборони, а також планів розвитку сил і засобів останньої, менеджмент і розвиток людських ресурсів, як на рівні окремого військовослужбовця, так і Воєнної організації держави загалом, з метою підвищення професійного потенціалу відповідно до потреб оборонної сфери.

У підрозділі 5.2 «Фінансове забезпечення оборонної сфери України» підкреслено, що найважливішими показниками, які відображають прагнення держави забезпечити необхідні умови розвитку Збройних Сил та інших військових формувань, підтримання їхньої бойової готовності в належному стані, є обсяг та рівень видатків на оборону. Зазначено, що функціональна структура видатків на національну оборону включає в себе видатки на військову оборону, цивільну оборону, військову допомогу зарубіжним країнам, військову освіту, дослідження і розроблення у сфері оборони, іншу діяльність у цій сфері.

Зазначено, що важливим показником обороноздатності держави є рівень видатків на національну оборону у відсотках до ВВП. Водночас питома вага видатків сектору загальнодержавного управління на оборону є різною в окремих країнах: у Канаді – 1,1% від ВВП, у межах 1,2–1,5% у Швейцарії, Латвії, Литві, Словенії, Нідерландах, а вищою 2% є лише в країнах, що претендують на лідерські геополітичні позиції у світі, беруть участь у військових конфліктах, чи готуються до них (США – 4%, Російська Федерація – 2,9%, Велика Британія – 2,8 %, Індія – 2,3 %.), що в абсолютних цифрах у середньому дорівнює не менше ніж 15 000 дол. США на військовослужбовця на рік. У Польщі цей показник становить приблизно 20 000 дол. США, у більшості інших країн НАТО – від 40 000 до 60 000 дол., у Великій Британії – 90 000 дол., у США – 200 000 дол. В Україні рівень видатків на національну оборону за останні п'ять років (за винятком 2015 р.) становив менше 1 % від ВВП.

Акцентовано увагу на тому, що формування оборонного бюджету має ґрунтуватися на таких принципах: виконання бюджету: він повинен бути реалістичним і витратитися за призначенням; усебічність та прозорість. Обсяги фінансування сфери оборони повинні охоплювати всі аспекти оборонної діяльності, а інформація щодо витрат має бути відкритою для суспільства; прогнозування і контроль за виконанням оборонного бюджету; фінансова звітність та документування інформації; зовнішній контроль та аудит.

У підрозділі 5.3 «Інформаційно-аналітичне забезпечення оборонної сфери України» акцентовано увагу на тому, що стратегічні питання державної політики у сфері оборони та проблеми реформування воєнної сфери неможливо успішно вирішити без їх чіткого інформаційного забезпечення та відповідного адміністративно-правового регулювання.

Наголошено, що головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення оборонної сфери України є всебічна науково-теоретична та інформаційна підтримка діяльності органів публічної адміністрації та громадських організацій сектору оборони на основі комплексу організаційних, дослідницьких, нормативно-правових, технічних та інших заходів.

Розглянуто стан інформаційно-аналітичного забезпечення процесів здійснення публічного адміністрування сферою оборони в Україні, визначено перспективи його розвитку та шляхи покращення ситуації в цій галузі.

Зазначено, що інформаційно-аналітичне забезпечення сфери оборони здійснюється через інформаційно-аналітичну діяльність – особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Проте для сфери оборони важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій. Саме необхідність передбачення, виявлення та прогноз тенденцій розвитку ситуації обумовлює застосування різних аналітичних методик опрацювання вихідної інформації. З'ясування можливих шляхів розвитку ситуації потребує не тільки узагальнення виявленої інформації, але і її оцінки.

Обґрунтовано, що інформаційно-технологічні нововведення в публічному адмініструванні загалом та публічному адмініструванні сферою оборони зокрема повинні мати комплексний характер, бути пов'язані з одночасним і погодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціально-психологічних, кадрових, технічних і багатьох інших факторів. Усе це вимагає комплексного підходу, якісної зміни як системи роботи з інформацією, так і функціональної й організаційної структур управління, складу та структури всієї управлінської діяльності у сфері оборони. Формування сучасної інформаційно-аналітичної та програмно-технічної систем підтримки управлінських рішень надасть можливість суб'єктам публічної адміністрації сектору оборони оперативно аналізувати та оцінювати ситуацію в усіх напрямках оборонної діяльності держави. Для цього слід здійснити інтеграцію вже існуючих інформаційних систем органів публічного адміністрування сферою оборони в Україні, тобто створити єдину інформаційно-телекомунікаційну систему збору, обробки та передачі даних, необхідних для прийняття стратегічно важливих рішень в адміністративно-політичній сфері публічного управління держави.

У підрозділі 5.4 «Адміністративні послуги, що надаються у сфері оборони в Україні» наголошено, що сьогодні Реєстр адміністративних послуг не визначає Міністерство оборони України та підпорядкованих йому суб'єктів як органи публічної адміністрації, що надають адміністративні послуги. Крім того, законодавчо не визначено вичерпний перелік адміністративних послуг у сфері оборони. Однак дослідження сутності та змісту поняття адміністративних послуг, їх ознак і видів, визначених у Реєстрі адміністративних послуг, що надаються іншими суб'єктами

публічної адміністрації, дає підстави стверджувати, що Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України та низка інших суб'єктів публічної адміністрації є суб'єктами надання адміністративних послуг у сфері оборони.

Акцентовано увагу на невідповідності між переліком послуг, що надають суб'єкти публічного адміністрування сферою оборони в Україні, та введеним Реєстром, що суперечить принципам створення та функціонування інституту адміністративних послуг в Україні. Так, усі послуги, що надають органи публічної адміністрації, яким є і Міністерство оборони України та підпорядковані йому структурні підрозділи, в обов'язковому порядку має бути занесено до Єдиного реєстру адміністративних послуг з метою ведення обліку адміністративних послуг та забезпечення вільного доступу до інформації про суб'єктів надання таких послуг, а також порядок, умови й розмір плати за їх надання, натомість у даному випадку може йтися лише про часткове дотримання встановлених законодавством норм.

Констатовано, що сервісна діяльність у сфері оборони здійснюється у трьох аспектах: 1) надання адміністративних послуг органами публічної адміністрації, що здійснюють безпосереднє управління у сфері оборони (Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України), та підпорядкованими їм уповноваженими структурними підрозділами, які виступають самостійними суб'єктами надання таких послуг; 2) надання адміністративних послуг органами публічної адміністрації, які здійснюють публічне управління в інших сферах, але відповідно до свого адміністративно-правового статусу наділені повноваженнями у сфері оборони в Україні (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державне космічне агентство України); 3) надання адміністративних послуг у сфері оборони органами публічної адміністрації у сфері оборони як допоміжних суб'єктів надання послуг або суб'єктів, які виконують регулюючу функцію під час прийняття рішення основним суб'єктом надання адміністративних послуг (наприклад, надання довідок особам віком від 18 до 25 років, які підлягають призову на строкову військову службу для отримання закордонного паспорта або визначення та узгодження з Міністерством охорони здоров'я України порядку проведення державної акредитації та ліцензування закладів охорони здоров'я Міністерства оборони України).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукової проблеми, що полягає у визначенні сутності, змісту й особливостей публічного адміністрування у сфері оборони, а також визначенні шляхів підвищення його ефективності. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних висновків, пропозицій та рекомендацій. Основні з них такі.

1. Методологію дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні розглянуто

як сукупність методів пізнання і технік, завдяки яким вирішуються спеціальні дослідницькі завдання, пов'язані з дослідженням особливостей діяльності відповідних суб'єктів щодо виконання ними функцій, спрямованих на реалізацію публічного інтересу у сфері оборони в Україні.

2. Підкреслено, що, з одного боку, оборона і національна безпека є двома незалежними функціями держави, а з іншого – ці поняття не лише взаємопов'язані за суб'єктами та об'єктами захисту, а й те, що оборона є одним з основних засобів забезпечення національної безпеки держави. Оборону визначено як вид діяльності держави, що полягає у збройному захисті, цілісності й недоторканності її території від зовнішніх і внутрішніх військових загроз, а також підготовки до здійснення такого захисту. Аргументовано, що оборона відіграє досить важливу роль у забезпеченні суверенітету держави та охоплює широкий спектр організаційних, економічних, соціальних, правових, науково-технічних й інших заходів. З метою удосконалення правового регулювання процесів оборони в державі, запропоновано доповнити Закон України «Про оборону України» статтею, в якій має бути визначено перелік об'єктів оборони.

Аргументовано, що оборона виступає не лише ефективним засобом забезпечення безпеки суспільства та держави, але є і формою реалізації її права на самооборону в міжнародному праві, яку можна розглядати в таких аспектах:

- функціональному – як одну з головних функцій держави;
- інституціональному – як систему суб'єктів публічної адміністрації, наділених повноваженнями щодо виконання функцій у сфері оборони;
- правовому – як систему норм права, якими регулюються суспільні відносини та встановлюються права й обов'язки їх суб'єктів у сфері оборони;
- процесуальному – як сукупність адміністративних проваджень, що виникають при здійсненні публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

3. Зазначено, що, зважаючи на законодавче визначення поняття «оборона», заходи, що спрямовані на організацію оборони, можна класифікувати за такими основними групами: політичні; економічні; соціальні; воєнні; правові та інші, що належать до сфери оборони.

В рамках дослідження особливостей організації оборони в Україні досліджено питання військово-адміністративного поділу території України. Визначено, що основою для здійснення такого поділу є адміністративно-територіальний устрій України, відомості про характер можливих воєнних конфліктів та основні реальні й потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері, функції та завдання Збройних Сил України, інших військових формувань і правоохоронних органів у мирний та воєнний час, дані про стан і перспективи їх розвитку, а також про стан і перспективи розвитку військової інфраструктури.

Аргументовано, що адекватна реакція держави на воєнні загрози національним інтересам України вимагає створення Воєнної організації держави. Визначено, що Воєнна організація держави

– це охоплена єдиним керівництвом складна, багаторівнева структура, яка складається з органів державної влади, військових формувань та інших силових структур, утворених відповідно до Конституції і законів України, діяльність яких ґрунтується на системі загальнодержавних, воєнних та спеціальних заходів, і призначена для забезпечення національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз в умовах виникнення воєнних конфліктів; здійснення правоохоронної діяльності та захисту населення у випадках надзвичайних ситуацій в особливих умовах функціонування держави, а також можливих проявів терористичної і диверсійної діяльності.

Визначено, що оборона України – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту з метою відстоювання національних інтересів України, забезпечення цілісності та недоторканності державних кордонів та суверенітету держави.

4. Здійснено розмежування понять «державна політика у сфері оборони» та «воєнна політика». Державна політика у сфері оборони – це цілеспрямована, організована діяльність публічної адміністрації, яка реалізує свої повноваження шляхом застосування комплексу політичних, економічних, воєнних, соціальних, правових заходів щодо розроблення довгоцільових програм у сфері оборони з метою підвищення обороноздатності держави, забезпечення цілісності й недоторканості її території та кордонів. Воєнна політика – це невід’ємний елемент державної політики у сфері оборони, головною метою якої є підтримання міжнародної безпеки, запобігання локалізації та вирішення воєнних конфліктів, створення благополучних умов для підготовки та організації військового захисту національних інтересів держави, захисту цілісності національних кордонів України, вирішення внутрішніх конфліктів та внутрішньої агресії.

5. Запропоновано під цілями державної політики у сфері оборони розуміти запобігання або максимальне зменшення втрат і збитків при настанні небезпеки, що виникають під час збройного захисту та в разі збройної агресії або збройного конфлікту. Встановлено, що цілі державної політики у сфері оборони поділяються на стратегічні, тактичні, оперативні, інформаційні.

Підкреслено, що правильне та чітке визначення завдань державної політики у сфері оборони в Україні найбільш чітко відображають роль і предмет відання публічних органів у сфері оборони. Завдання державної політики у сфері оборони визначено як систему правових, економічних, організаційних, політичних, захисних, інформаційних, науково-технічних, міжнародних обов’язкових до виконання настанов та вказівок, які затверджуються компетентними суб’єктами публічної адміністрації та спрямовані на підготовку до захисту або захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Обґрунтовано необхідність внесення доповнень до Закону України «Про оборону України» положеннями такого змісту: ст. *** «Цілі державної політики у сфері оборони»; ст. *** «Завдання державної політики у сфері оборони».

6. Суб'єктами стратегічного планування визначено компетентні органи публічної адміністрації, які наділені повноваженнями у сфері оборони в частині обґрунтування перспектив розвитку органів військового управління та інших військових формувань з урахуванням характеру реальних і потенційних загроз у сфері оборони та економічних можливостей держави, із зазначенням конкретних заходів, виконавців і термінів їх реалізації з метою забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави, цілісності її кордонів та суверенітету.

Наведено визначення поняття «принципи стратегічного планування», до яких запропоновано віднести принципи: єдності і цілісності; розмежування повноважень; наступності та безперервності; збалансованості системи стратегічного планування; результативності та ефективності стратегічного планування; відповідальності учасників стратегічного планування; прозорості (відкритості) стратегічного планування; реалістичності; ресурсної забезпеченості; вимірюваності цілей; відповідності показників цілям; програмно-цільовий; системності й паралельності процесу стратегічного планування із збереженням колегіальності у прийнятті рішень; безперервності управління процесом стратегічного планування; своєчасності та адекватності заходів захисту національних інтересів України від зовнішніх і внутрішніх загроз у воєнній сфері; гарантування державою організаційно-технічного, науково-методичного, інформаційного, матеріального та фінансового забезпечення реалізації планів і державних програм у сфері оборони та забезпечення їх ефективного використання.

Цільове програмування у сфері оборони – це професійна діяльність суб'єктів стратегічного планування з розроблення та реалізації державних і муніципальних програм розвитку держави та забезпечення її обороноздатності, що містяться в документах стратегічного планування та розробляються з конкретно визначеною метою.

7. Проведений аналіз законодавчих засад публічного адміністрування сферою оборони України дозволив дійти висновку, що адміністративно-правове регулювання сфери оборони – це цілеспрямований упорядковувальний вплив на відносини, що виникають у сфері оборони, який здійснюється публічною адміністрацією шляхом застосування правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів та ін.) і пов'язаний із встановленням конкретних прав й обов'язків суб'єктів відповідних відносин.

8. З метою створення належних умов для нормотворчого розмежування стратегій реформування національної безпеки України та національної оборони України наголошено на необхідності розробки та прийняття Концепції розвитку сфери національної оборони України, а також розроблено проект даного документа.

9. За результатами проведеного автором опитування 87,0 % респондентів зазначили, що при організації оборони потрібно звертати увагу на позитивний і передовий міжнародний досвід та запозичувати його, 8,0 % – що не потрібно цього робити, 5,0 % – не визначилися з відповіддю. Запропоновано запозичити досвід Франції щодо питань підвищення розвитку власного оборонного виробництва, збільшення фінансування на розвиток діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу, важливості виходу на європейський ринок озброєння, спільного виробництва військової техніки та зміцнення міжнародних виробничих відносин в оборонній сфері, збільшення терміну дії контракту від трьох до п'яти років з можливим продовженням до 15 років. На основі аналізу зарубіжного досвіду правового регулювання Німеччини запропоновано створення спеціального органу – Комісії омбудсмена з питань оборони і безпеки в Україні парламентського типу. Вивчення позитивного досвіду Естонії у сфері оборони дало можливість внести пропозицію щодо імплементації у сферу оборони України добровольчих підрозділів оборони – кайтселіт, члени яких виконують функції щодо захисту незалежності й територіальної цілісності країни та її конституційного порядку, у тому числі й від військової загрози, ґрунтуючись на вільному волевиявленні та власній ініціативі своїх членів.

10. Встановлено, що адміністративно-правовий статус публічних органів управління у сфері оборони – це система прав, обов'язків та заходів юридичної відповідальності, які передбачено нормами національного та міжнародного законодавства для виконання визначеної компетенції і повноважень. Встановлено, що до особливостей адміністративно-правового статусу публічних органів управління у сфері оборони належать: наявність у них законодавчої задекларованості прав та обов'язків, а також ієрархічної структури компетентних суб'єктів; здійснення специфічної предметної діяльності; наявність повноважень щодо вирішення конкретних питань і прийняття підзаконних нормативних актів; обов'язковість дотримання принципів міжнародного та національного права.

11. Визначено, що в процесі реформування Збройних Сил України першочерговим завданням є створення контрактної армії, що дасть можливість: по-перше, залучати контрактників, які активно опановують військово-морські та інші спеціальності для забезпечення себе як ефективної бойової одиниці видів Збройних Сил України; по-друге, підвищить рівень обороноздатності української армії; по-третє, дасть можливість реалізувати принцип «співвідношення кількості-якості» військовослужбовців займаним ними посадам, що в умовах реформування оборонного сектору може призвести до оптимізації кількості не лише військовослужбовців, а й керівного складу видів Збройних Сил України.

12. З'ясовано сутність адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, де адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України – це визначені нормативно-правовими актами завдання, функції даного органу

публічного адміністрування, система прав та обов'язків, які окреслюють межі його компетенції та повноваження, а також випадки застосування заходів юридичної відповідальності. Водночас адміністративно-правовий статус Генерального штабу Збройних Сил України – це регламентована нормами публічного права система завдань, функцій, прав та обов'язків, які визначають порядок діяльності цього органу військового управління, його компетенцію та повноваження.

13. У результаті аналізу особливостей адміністративно-правового статусу Сухопутних військ України, Повітряних Сил України, Військово-Морських Сил України зроблено акцент на певні проблемні моменти, що виникають під час його реалізації. У зв'язку з цим запропоновано перспективні кроки у напрямі до виправлення існуючого стану справ: по-перше, поновлення військових навчань закордоном; по-друге, збільшення фінансування; по-третє, закупівлі нової сучасної військової техніки; по-четверте, підвищення професійного рівня кадрового офіцера; по-п'яте, збільшення та розширення меж матеріального стимулювання військовослужбовців Збройних Сил України. Акцентовано увагу на важливому значенні системи соціальних гарантій та інших мотиваційних чинниках як військовослужбовців видів Збройних Сил України, так і членів їх сімей.

14. З'ясовано, що військове з'єднання – це військове формування, яке має постійну організаційну структуру, головним завданням якого є вирішення оперативних, оперативно-тактичних і тактичних завдань на постійній (тимчасовій) основі. Водночас військова частина – це структурний елемент Збройних Сил України, сформований на основі директиви (наказу) вищого штабу (командира, командуючого), що виконує завдання та функції, визначені специфікою діяльності видів Збройних Сил України та утримуються за рахунок коштів Державного бюджету. Сформульовано пропозиції щодо оптимізації діяльності військових навчальних закладів Збройних Сил України, що дозволить створити умови для розвитку воєнної науки, дасть можливість формувати теоретичні, науково-прикладні засади забезпечення воєнної безпеки держави та практичних напрямів її реалізації, сприяти розвитку теорії воєнного мистецтва та практики застосування Збройних Сил, вирішенню проблем військового будівництва, розвитку озброєнь і військової техніки.

15. Кадрова політика у сфері оборони розглядається як сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності суб'єктів публічного управління сферою оборони, спрямованої на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання військового персоналу відповідно до потреб сектору національної безпеки та оборони.

Аргументовано, що кадрове забезпечення оборонної сфери України – це напрям діяльності суб'єктів публічного адміністрування сферою оборони в Україні, спрямований на реалізацію цілей і завдань кадрової політики у сфері оборони стосовно добору, планування, підготовки, розстановки та раціонального використання кадрів.

Зазначено, що вирішення питань кадрового забезпечення оборонного сектору України пов'язано, насамперед, із забезпеченням на певних посадах необхідної кількості професійного персоналу, який

має досвід для вирішення завдань оборони, а саме: розвитку оборонних можливостей, участі у військових операціях, здійснення функцій управління та командування.

Акцентовано увагу на тому, що засобом реалізації кадрової політики у сфері оборони є кадрова робота, метою якої є забезпечення на певних посадах необхідної кількості професійного персоналу, який має досвід для вирішення завдань оборони, а саме: розвитку оборонних можливостей; участі у військових операціях; здійснення функцій управління та командування. Ефективність кадрового менеджменту оборонного сектору залежить від виконання таких взаємопов'язаних функцій:

- визначення потреби людського ресурсу відповідно до реальних та перспективних потреб сфери оборони, а також планів розвитку сил і засобів останньої;

- менеджмент і розвиток людських ресурсів, як на рівні окремого військовослужбовця, так і Воєнної організації держави загалом, з метою підвищення професійного потенціалу відповідно до потреб оборонної сфери. Реалізація вказаної функції передбачає виконання таких завдань: комплектування особовим складом сили оборони; ротація кадрів; підготовка та необхідний рівень освіти персоналу; мотивація та соціальний захист.

16. Надано власне визначення бюджетного процесу в сфері оборони в Україні як асигнування засобів та, відповідно, розподіл людських і матеріальних ресурсів та інфраструктури, необхідних для виконання завдань у сфері оборони, спрямованих на реалізацію воєнної стратегії України. Фінансове планування та фінансування оборонного сектору України здійснюються через: а) визначення потреби в коштах Міністерства оборони України на плановий рік, складання плану розподілу коштів за видами Збройних Сил України, військовими частинами та установами; б) своєчасне отримання бюджетних асигнувань на фінансування потреб Міністерства оборони України, а також своєчасне переказування коштів видам Збройних Сил України, оперативним командуванням, військовим частинам та установам; в) систематичне уточнення потреби в коштах протягом року і своєчасне корегування планів фінансування й анулювання залишкових сум; г) здійснення оперативного обліку і контролю за використанням коштів та за станом фінансування.

Підкреслено, що визначальним є не лише обсяг ресурсів, які спрямовуються на військові видатки, але і їх ефективне використання, зважаючи на загрози національній безпеці держави, а також завдання, що поставлені перед країною у сфері оборони. Наголошено, що важливе значення в цьому аспекті має оптимізація структури військових витрат. На основі аналізу й узагальнення поглядів науковців та світовий досвід стосовно розподілу військових витрат зроблено висновок про те, що найбільш прийнятним може бути оборонний бюджет, сформований на програмно-цільовій основі, за такою структурою: 50 % – на утримання особового складу; 25 % – на бойову підготовку; 25 % – на матеріально-технічне забезпечення.

17. Інформаційно-аналітичне забезпечення оборонної сфери України розглядається як функціонально та структурно виділена, спеціально організована діяльність суб'єктів публічного

адміністрування сферою оборони, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук, аналіз та узагальнення інформації; отримання спеціальних знань, що спрямована на якісне забезпечення їх управлінської діяльності.

Змістовно обґрунтовано положення про те, що система інформаційного забезпечення публічного адміністрування оборонного сектору України потребує негайного удосконалення шляхом створення в системі органів публічного адміністрування у відповідній сфері спеціального структурного підрозділу, який би акумулював усю інформацію оборонного характеру та підтримував систему зв'язку з усіма зацікавленими суб'єктами та науковими інституціями.

18. Сервісна діяльності у сфері оборони – це публічно-владна діяльність суб'єктів публічного адміністрування сферою оборони в Україні, що здійснюється на безоплатній (за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів) чи платній засаді, спрямована на реалізацію прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, шляхом задоволення їх потреб в адміністративно-політичному секторі управлінської діяльності.

19. Зроблено висновок, що сервісна діяльність у сфері оборони здійснюється у трьох аспектах: по-перше, надання адміністративних послуг органами публічної адміністрації, що здійснюють безпосереднє управління у сфері оборони, та підпорядкованими їм уповноваженими структурними підрозділами, які виступають самостійними суб'єктами надання таких послуг; по-друге, надання адміністративних послуг органами публічної адміністрації, які здійснюють публічне управління в інших сферах, але відповідно до свого адміністративно-правового статусу наділені повноваженнями у сфері оборони в Україні; по-третє, надання адміністративних послуг у сфері оборони органами публічної адміністрації у сфері оборони як допоміжних суб'єктів надання послуг або суб'єктів, які виконують регулюючу функцію під час прийняття рішення основним суб'єктом надання адміністративної послуги.

20. На підставі дослідження правових засад публічного адміністрування сферою оборони в Україні доведено необхідність внесення змін і доповнень до:

– Закону України «Про оборону України»: доповнити ст. *** «Цілі державної політики в сфері оборони»; ст. *** «Завдання державної політики в сфері оборони»; ст. 1 визначенням поняття «цільове програмування в сфері оборони»; ч. 1 ст. 1 положеннями, що визначають поняття «Воєнна організація держави»; ч. 2 ст. 18 Закону викласти в такій редакції: «Територіальну оборону на всій території України організовує Генеральний штаб Збройних Сил України, на території областей, у місті Києві – відповідно обласні, Київська міська державна адміністрація та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень»; ст. 17 ч. 7 доповнити положеннями такого змісту: «Громадяни України на час дії особливого періоду можуть захищати суверенітет і територіальну цілісність України у складі військових формувань, утворених шляхом їх самоорганізації або створених громадськими організаціями»;

– Закону України «Про організацію оборонного планування»: внести зміни до ч.1 ст.1 та замінити словосполучення «функція державного управління» у визначенні поняття «стратегічне планування» на словосполучення «функція публічної адміністрації»; доповнити ч.1 ст. 2 п.9 такого змісту: «державні підприємства, установи та організації»; доповнити ст. 2-1 «Суб'єкти стратегічного планування»;

– Закону України «Про здійснення державних закупівель»: абз. 2 ч. 1 ст. 1 викласти в такій редакції: «генеральний замовник – це орган державної влади, державна, комунальна установа чи організація, визначені відповідно Кабінетом Міністрів України, уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями або виконавчими органами місцевих рад відповідальними за організацію і проведення процедур закупівель в інтересах замовників за рамковими угодами відповідно до цього Закону»;

– Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»: доповнити ст. 6 п. 20 та п. 21 словами «20) особи, які у складі добровольчих формувань територіальної оборони були залучені державними або громадськими організаціями або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України та брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, чи забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції з моменту офіційного оголошення її початку уповноваженим суб'єктом та до моменту офіційного оголошення її закінчення уповноваженим суб'єктом; 21) особи, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції та на території її дії (волонтерської діяльності на території проведення антитерористичної операції, під час надання гуманітарної допомоги), перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції»;

– Закону України «Про державне оборонне замовлення»: викласти п. 1 ч. 1 ст. 1 в такій редакції: «виконавці оборонного замовлення – суб'єкти господарської діяльності України незалежно від форми власності, що мають ліцензії (дозволи) на провадження відповідних видів господарської діяльності у випадках, передбачених законом, отримані згідно із законодавством, уповноважений суб'єкт господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі та іноземні суб'єкти господарської діяльності, з якими укладено державний контракт з оборонного замовлення на постачання (закупівлю) продукції, виконання робіт та надання послуг за результатами конкурсного відбору (за винятком укладення державних контрактів із суб'єктами господарської діяльності, які є єдиними в Україні виробниками)»; внести зміни до абз. 2 ч. 4 ст. 6 та

викласти його в такій редакції: «Державні замовники погоджують з центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать підприємства оборонно-промислового комплексу, та з уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі пропозиції щодо виконання робіт оборонного призначення з метою максимального використання науково-виробничого потенціалу підприємств оборонно-промислового комплексу України»;

– Закону України «Про Збройні Сили України»: доповнити ч. 2 ст. 1 після слів «спрямованих на боротьбу з тероризмом» та ч. 3 ст. 1 після слів «ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру» словами «а також беруть участь в організації та здійсненні територіальної оборони на всій території України» відповідно; з п. 10 ч.1 ст. 1-1 вилучити слова «зброї масового ураження» та замінити словосполучення «ракетної і стрілецької зброї» на «озброєння і військової техніки»; викласти ч.3 ст. 3 у такій редакції: «Організаційно Збройні Сили України складаються з органів військового управління, угруповань, об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій»;

– Указу Президента України «Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань»: доповнити словами «Головне управління Національної гвардії України, оперативно-територіальні об'єднання, з'єднання, військові частини і підрозділи, добровольчі батальйони, вищі навчальні заклади, навчальні військові частини (центри), бази, установи та заклади, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України»;

– Указу Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» та викласти визначення Генерального штабу Збройних Сил України таким чином: «Генеральний штаб Збройних Сил України – це центральний орган військового управління Міністерства оборони України та головний орган оперативно-тактичного управління Збройних Сил України, який здійснює стратегічне планування, проведення мобілізаційних заходів, організовує оперативно-тактичне забезпечення видів Збройних Сил України, а також інші заходи, пов'язані із забезпеченням обороноздатності держави, які визначені відповідно до законодавства України».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографія:

1. Сокурєнко В. В. Сфера оборони України: адміністративно-правове регулювання: монографія / В.В. Сокурєнко. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 544 с.

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Сокурєнко В. В. Цілі державної політики в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2013. – Спецвипуск. – С. 77–80.
3. Сокурєнко В. В. Зміст та напрямки державної політики в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Митна справа. – Львів, 2013. – Спецвипуск № 2. – С. 453–458.
4. Сокурєнко В. В. Генеза дослідження становлення і розвитку Воєнної організації України / В. В. Сокурєнко // Митна справа. – Львів, 2014. – Спецвипуск. – С. 34–39.
5. Сокурєнко В. В. Проблемные вопросы определения понятия «обороны страны» / В. В. Сокурєнко // Право и Закон : междунар. науч. журн. – Республика Киргизстан, 2014. – № 1 (3). – С. 71–77.
6. Сокурєнко В. В. Поняття адміністративно-правового регулювання в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Visegrad journal on human rights. – Bratislava. – 2014. – № 2. – С. 177–181.
7. Сокурєнко В. В. Недоліки деяких законодавчих актів в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Право». – Київ, 2014. – № 2. – С. 139–145.
8. Сокурєнко В. В. Понятие и характеристика стратегического планирования в сфере обороны Украины / В. В. Сокурєнко // Право и Политика : междунар. науч. журн. – Республика Киргизстан, 2014. – № 4. – С. 60–64.
9. Сокурєнко В. В. Деякі питання надання адміністративних послуг у сфері оборони в Україні / В. В. Сокурєнко // Митна справа. – Львів, 2014. – № 6 (96). – С. 368–374.
10. Сокурєнко В. В. Законодавчі основи публічного адміністрування сфери оборони в Україні / В. В. Сокурєнко // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – Т. XIV. – С. 173–183.
11. Сокурєнко В. В. Проблемність розмежування та використання правових категорій «воєнна політика», «оборона України», «державна політика в сфері оборони» / В. В. Сокурєнко // Visegrad journal on human rights. – Bratislava, 2015. – № 1. – С. 122–129.
12. Сокурєнко В. В. Адміністративно-правовий статус Генерального Штабу України / В. В. Сокурєнко // Порівняльно-аналітичне право : електронне наукове фахове видання. – Ужгород, 2015. – № 3. – С. 171–174.
http://www.pap.in.ua/3_2015/52.pdf.
13. Сокурєнко В. В. Правове розуміння поняття «військова частина» як елемент системи

Збройних Сил України/ В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів, 2015. – № 3. – С. 178–185.

14. Сокурєнко В. В. Адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Херсонського національного університету. – Херсон, 2015. – № 4. – С. 159–163.

15. Сокурєнко В. В. Кадрова політика в оборонному секторі: поняття, зміст та основні напрямки реалізації / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Херсонського національного університету. – Херсон, 2015. – № 5. – С. 63–66.

16. Сокурєнко В. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення оборонного сектору України в контексті публічного адміністрування / В. В. Сокурєнко // Митна справа. – Львів, 2015. – № 5 (101). – С. 44–49.

17. Сокурєнко В. В. Порівняльно-правовий аналіз міжнародного досвіду правового регулювання сферою оборони Естонії та України / В. В. Сокурєнко // Юридична наука. – 2015. – № 5. – С. 46–51.

18. Сокурєнко В. В. Теоретичні та практичні проблеми реформування системи військової освіти в Україні / В. В. Сокурєнко // Право і суспільство. – Дніпропетровськ, 2015. – № 6. – Ч. 3. – С. 131–136.

19. Сокурєнко В. В. Характеристика системи Збройних Сил України / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2015. – № 15. – Т. 1. – С. 74–77.

20. Сокурєнко В. В. Деякі питання кадрового забезпечення оборонного сектору: теорія та практика застосування / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2015. – № 16. – Т. 1. – С. 79–82.

21. Сокурєнко В. В. Поняття, особливості та ознаки адміністративно-правового статусу Сухопутних військ України / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – Київ, 2015. – Вип. 1. – Ч. 1. – С. 214–222.

22. Сокурєнко В. В. Міжнародний досвід США та Франції в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Одеса, 2015. – Т. XV. – С. 193–200.

23. Сокурєнко В. В. Характеристика підзаконних нормативно-правових актів у сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Актуальні проблеми держави і права. – 2015. – Вип. 75. – С. 16–22.

24. Сокурєнко В. В. Поняття адміністративно-правового статусу органів публічного управління в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // European political and law discourse. – Praha, 2015. – Т. 2. – Вип. 4. – С. 297–301.

25. Сокурєнко В. В. Деякі питання фінансового забезпечення сфери оборони в Україні в

контексті публічного адміністрування України / В. В. Сокурєнко // Юридична наука. – 2015. – № 11(53). – С. 109–117.

26. Сокурєнко В. В. З'єднання та військові частини: поняття, особливості функціонування та ознаки / В. В. Сокурєнко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Ужгород, 2015. – № 35. – Ч. 1. – С. 24–28.

Тези доповідей на науково-практичних конференціях:

27. Сокурєнко В. В. Теоретичне розуміння поняття «державна політика в сфері оборони в Україні» / В. В. Сокурєнко // Адміністративно-правове забезпечення діяльності публічної адміністрації : матеріали ІХ наук.-практ. семінару (Київ, 16 жовт. 2014 р.). – Київ : Нац.акад.внутр. справ, 2014. – С. 10–14.

28. Сокурєнко В. В. Принципи державної політики в сфері оборони в Україні / В. В. Сокурєнко // Юридичні науки: проблеми та перспективи : матеріали ІІ міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 12–13 груд. 2014 р.). – Ужгород : Молодий вчений, 2014. – С. 102–107.

29. Сокурєнко В. В. Деякі питання протидії корупції в оборонному секторі / В. В. Сокурєнко // Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні : матеріали наук.-практ. семінару (Київ, 19 лют. 2015 р.). – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 8–10.

30. Сокурєнко В. В. Принцип справедливості в правотворчій діяльності / В. В. Сокурєнко // Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України : Всеукр. підсумкова наук.-практ. конф. (Київ, 12 берез. 2015 р.). – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 2.

31. Сокурєнко В. В. Право на адміністративні послуги, що надаються в сфері оборони / В. В. Сокурєнко // Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 17–18 квіт. 2015 р.). – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2015. – С. 200–203.

32. Сокурєнко В. В. Недоліки Закону України «Про оборону України» / В. В. Сокурєнко // Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених : матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 24 квіт. 2015 р.). – Одеса : Міжнар. гуманітарний ун-т, 2015. – С. 144–146.

33. Сокурєнко В. В. Недоліки Закону України «Про Збройні Сили України» / В. В. Сокурєнко // Актуальні проблеми держави та права України в контексті євроінтеграції : матеріали круглого столу (Київ, 14 трав. 2015 р.). – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 5–6.

34. Сокурєнко В. В. Аналіз правового регулювання сферою оборони Німеччини / В. В. Сокурєнко // Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22–23 трав. 2015 р.). – Кривий Ріг : Криворіз. нац. ун-т, 2015. – С. 138–140.

35. Сокурєнко В. В. Відмежування поняття «повноваження публічних органів управління в сфері оборони» та «компетенція публічних органів управління в сфері оборони» / В. В. Сокурєнко // Актуальні питання правової теорії та юридичної практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 7–8 серп. 2015 р.). – Київ, 2015. – С. 87–89.

36. Сокурєнко В. В. Теоретичне розуміння поняття «військова частина» / В. В. Сокурєнко // Юридична наука та практика: виклики сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 верес. 2015 р.). – Київ, 2015. – С. 89–92.

37. Сокурєнко В. В. Щодо теоретичного розуміння змісту поняття «з'єднання» / В. В. Сокурєнко // Наука в современном мире: матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 верес. 2015 р.) : Архивариус : мультидистанційний наук. журн. – Київ, 2015. – С. 54–57.

АНОТАЦІЯ

Сокурєнко В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2016.

У дисертації здійснено комплексне та системне дослідження публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

Розкрито законодавчі засади публічного адміністрування сферою оборони в Україні та особливості регулювання підзаконних актів щодо публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

Визначено сутність адміністративно-правового статусу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, Сухопутних військ України, Повітряних Сил України, Військово-Морських Сил України, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів Збройних Сил України.

З'ясовано специфіку кадрового, фінансового та інформаційно-аналітичного забезпечення оборонної сфери України.

Ключові слова: оборона, безпека, державна політика, держава, національна безпека і оборона, Збройні Сили України, Генеральний штаб Збройних Сил України, Міністерство оборони України, Сухопутні війська Збройних Сил України, Повітряні Війська Збройних Сил України, Військово-Морські Сили Збройних Сил України.

АННОТАЦИЯ

Сокуренок В.В. Публичное администрирование сферой обороны в Украине. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2016.

Работа посвящена исследованию публичного администрирования сферы обороны в Украине.

На основе результатов исследования содержания и признаков обороны как правовой категории предложено рассматривать понятие «публичное администрирование сферы обороны в Украине» в следующих аспектах: функциональном – как одну из главных функций государства; институциональном – как систему институтов, созданных государством для осуществления публичного администрирования сферой обороны в Украине и представленных органами политического, военного управления, а также другими органами, которые во взаимодействии с Министерством обороны Украины в пределах своих полномочий выполняют функции в сфере обороны. Правовой аспект рассмотрен в контексте системы норм права, которые регулируют общественные отношения и устанавливают права и обязанности их субъектов в сфере обороны. В процессуальном аспекте сфера обороны представлена как совокупность административных производств, возникающих при осуществлении публичного администрирования сферой обороны в Украине.

Акцентируется внимание на том, что цели государственной политики в сфере обороны, в зависимости от направления реализации, можно разделить на: 1) стратегические – внедрение современных инновационных технологий и продуктов как основы повышения операционной эффективности и обеспечения взвешенного и устойчивого роста в долгосрочной перспективе; 2) тактические – применение теории и практики подготовки и ведения боя соединениями, частями (кораблями) и подразделениями различных видов вооруженных сил и специальных войск на суше, в воздухе, на море и в информационном пространстве; 3) оперативные – определение задач и направлений развития военной тактики с учетом тактических возможностей воинских соединений и частей, характера и особенностей их деятельности; 4) информационные – совокупность действий, направленных на удовлетворение информационных потребностей граждан, юридических лиц и государства о состоянии военных событий в государстве.

Определено, что элементами системы стратегического планирования являются: 1) оборонное планирование; 2) экономическое планирование; 3) социальное планирование; 4) военное планирование; 5) техническое планирование; 6) целевое программирование.

Предложено законодательные акты в сфере обороны в зависимости от круга общественных отношений, которые они регулируют, разделить на: 1) международные акты; 2) общее законодательство; 3) специальное законодательство; 4) институциональное законодательство.

Определено, что Военная организация государства – это совокупность органов публичной администрации, органов военного управления, других военных формирований, совместная деятельность которых направлена на подготовку к военной защите и организации обороноспособности государства, а также система нормативно-правовых актов (положения, уставы), определяющих функции, права, обязанности и взаимосвязи элементов Военной организации государства.

Административно-правовой статус публичных органов управления в сфере обороны – это система прав, обязанностей и мер юридической ответственности, предусмотренных нормами национального и международного законодательства для выполнения определенной компетенции и полномочий.

Утверждается, что структурно административно-правовой статус публичных органов управления в сфере обороны Украины состоит из: 1) целевого блока (принципы, цели, задачи и функции публичной администрации) 2) структурно-организационного блока (нормативное регулирование порядка образования, легализации, реорганизации, ликвидации субъектов, их подчиненности, утверждение структуры и штатной численности, возможность создания самостоятельных подразделений, осуществление материально-технического и кадрового обеспечения); 3) компетенционного блока (совокупность властных полномочий и компетенции публичной администрации в исследуемой сфере).

Доказана необходимость четкого разграничения и определения на законодательном уровне административно-правового статуса Министерства обороны Украины и Генерального штаба Вооруженных Сил Украины где Министерство обороны Украины является центральным органом исполнительной власти, деятельность которого направляет и координирует Кабинет Министров Украины, на который возложено осуществление военно-политического и административного управления в сфере обороны. Генеральный штаб Вооруженных Сил Украины – это центральный орган военного управления Министерства обороны Украины и главный орган оперативно-тактического управления Вооруженных Сил Украины, который осуществляет стратегическое планирование, организует и проводит мобилизационные мероприятия, организует оперативно-тактическое обеспечение видов Вооруженных Сил Украины, а также другие меры, связанные с обеспечением обороноспособности государства, в соответствии с законодательством Украины.

Определено, что основными направлениями развития оборонной кадровой политики Украины являются: система кадрового менеджмента привлечения на военную службу; подготовка кадров;

социальное и гуманитарное обеспечение персонала; адаптация военнослужащих к гражданской жизни.

Предложено под сервисной деятельностью публичной администрации в оборонном секторе понимать публично-властную деятельность субъектов публичного администрирования сферой обороны в Украине, осуществляемой на безвозмездной (за счет средств государственного или местного бюджетов) или платной основе, направленную на реализацию прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц, путем удовлетворения их потребностей в административно-политическом секторе управленческой деятельности.

Ключевые слова: оборона, безопасность, государственная политика, государство, национальная безопасность и оборона, Вооруженные Силы Украины, Генеральный штаб Вооруженных Сил Украины, Министерство обороны Украины, Сухопутные войска Вооруженных Сил Украины, Воздушные Войска Вооруженных Сил Украины, Военно-Морские Силы Вооруженных Сил Украины.

SUMMARY

Sokurenko V. V. Public Administration of the Defense Sphere in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for a doctoral degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2016.

The author of the thesis has accomplished a comprehensive and systematic study of public administration of the defense sphere in Ukraine.

Legislative principles for public administration of the defense sphere in Ukraine and features of regulation of subordinate acts on public administration of the sphere of defense in Ukraine have been revealed.

The essence of administrative and legal status of the Ministry of Defense of Ukraine and the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, the Land Forces of Ukraine, the Air Forces of Ukraine, the Navy of the Armed Forces of Ukraine, formations, military units, military educational institutions of the Armed Forces of Ukraine has been determined.

The specificity of personnel, financial, information and analytical provision of the defense sector of Ukraine has been clarified.

Key words: defense, security, state policy, the state, national security and defense, the Armed Forces of Ukraine, General Staff of the Armed Forces of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, the Land Forces of Ukraine, the Air Forces of Ukraine, the Navy of the Armed Forces of Ukraine.

Відповідальний за випуск:
доктор юридичних наук, професор **Лошицький М.В.**

Підписано до друку 04.04.2016 р. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.
Ум. друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1753

Друкарня Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77